

Početkom 1970 -ih, bivša Jugoslavija odustala je od projekta izgradnje hidroelektrane Buk Bijela na reci Drini jer nije postojao sporazum između njene tri republike. Danas su Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora zasebne, nezavisne države, a neslaganja po tom pitanju ostaju pola veka kasnije. Ipak, kameni temelji za izgradnju hidroelektrane postavljeni su ranije ove godine.

Sa Srbijom, Republikom Srpskom (delom Bosne u kojoj dominiraju Srbi), Crnom Gorom i državnim institucijama Bosne odlučno su protiv, asimetrično rešenje je na stolu i nesumnjivo dovodi do mnoštva problema.

Naime, Srbija i Republika Srpska postigle su sporazum prema kojem će Srbija kupiti 51 odsto akcija HES -a Gornja Drina u Republici Srpskoj i tako steći većinsko vlasništvo nad kompanijom koja posluje u okviru Javnog elektroprivrednog preduzeća Republike Srpske (ERS).

Sada ovo zajedničko preduzeće planira uložiti oko 220 miliona eura za izgradnju Buk Bijele za pet godina, zajedno sa još dve HE na reci Drini - Fočom i Pauncima - što bi ukupno iznosilo oko 520 miliona eura.

“Svima im je zajedničko da bi uništili najvažnije preostalo stanište za globalno ugroženog dunavskog lososa (Hucho Hucho) i izbrisali rastući sportski turizam na otvorenom”, napisala je Pipa Galop, savetnica za energetiku u jugoistočnoj Evropi na dan ceremonije kamena temeljca.

Manje pro, više protiv

Ova priča na više nivoa pokazuje da nema nade za vladavinu prava sve dok se poslovanje vodi izvan opsega (već oštećenih) procedura. Prvo, ne postoji prekogranični konsenzus, iako su sve tri zemlje potpisnice Espoo i Arhuske konvencije.

Drugo, ne postoji interni sporazum u Bosni, gdje će se projekat uskoro implementirati.

Treće, a ovo se odnosi na sve uključene zemlje, ekolozi su energično vodili kampanju protiv brane reka. Prema rivervatch.eu, reke na Balkanskom poluostrvu imaju oko 1.500 biljaka i ozbiljno su ugrožene sa preko 3.400 planiranih brana, što bi dovelo do nepovratnog uništavanja biodiverziteta.

Bosna se protivi da niko osim države ne može donositi odluke o državnoj imovini, poput reka na međunarodnim granicama. S druge strane, njen entitet Republika Srpska tvrdi da je energija u njenoj nadležnosti. Istovremeno je napravio svojevrсни zakonodavni manevar koji je omogućio državi Srbiji da deluje kao direktni strani ulagač. Bosna se takođe žalila jer je izgradnja počela pre nego što je ustavni sud odlučio da li je hijerarhija prekršena.

Crna Gora, sa svoje strane, insistira na obavezi svojih suseda da regulišu primenu procene uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu. To se uopšte ne protivi projektu, ali

želi da se uveri da ne postoje ekološki rizici za ekosistem kanjona reke Tare u okviru Nacionalnog parka Durmitor, koji je pod zaštitom UNESCO -a kao svetska baština. Direktor UNESCO -ovog Centra za kulturno nasleđe Mehtild Rosler pozvao je bosanske vlasti da poštuju međunarodnu konvenciju "i da ne preduzimaju nikakve mere koje bi mogle ugroziti kulturno ili prirodno nasleđe u državama potpisnicama konvencije".

U međuvremenu, zaštitnici životne sredine borili su se na dva fronta kroz aktivizam i pravne radnje. Pokušavaju da zaustave izgradnju najvećeg energetskog projekta od raspada bivše Jugoslavije početkom devedesetih.

Oni svakako podržavaju tranziciju energetskog sektora ka obnovljivim izvorima, ali ne po svaku cenu. Izveli su vladu Republike Srpske na sud i dokazali da projekat nema odgovarajuću ekološku dozvolu. Međutim, vlada je jednostavno izdala novu, na osnovu nalaza da je prethodna data 2013. godine. Ponaša se kao da se ništa nije moglo promeniti tokom jedne decenije, a dokument je samo još jedna formalnost koju treba obezbediti.

Ekonomski kolonijalizam

Još 2012. godine ovaj projekat je dogovoren sa nemačkim investitorom RVE. Međutim, ubrzo nakon toga, kćerka kompanija RVE Innogi raskinula je ugovor, tvrdeći da Vlada Republike Srpske i ERS nisu ispunili uslove na vreme.

Pet godina kasnije, vlada je potpisala memorandum sa kineskom Državnom vazduhoplovnom tehnološkom korporacijom (AVIC-ENG), sa namerom da kineske državne banke finansiraju projekat.

Kina je već najveći strani investitor nakon masovnog povećanja ekonomske aktivnosti poslednjih godina. Uz brojne projekte, uglavnom u putnoj infrastrukturi, ovo bi bilo još jedno proširenje kineskog finansijskog dometa dalje u region.

Zajedno sa drugim aranžmanima sa Istoka, sa entitetima iz zemalja poput Rusije i Turske, uticaj Zapada se smanjuje na Zapadnom Balkanu - mestu gde bi inicijativa Go green mogla brzo postati profitabilna čak i ako je ilegalno preduzeće.

Izvor: Fair Planet